

АМИН МАЛУФ

У КУЛТУРНОЈ СФЕРИ СЕ НАЛАЗЕ НАЈОЗБИЉНИЈИ ПРОБЛЕМИ ДАНАШЊЕГ СВЕТА

Разговор водио и са француској превео Велимир Младеновић

Амин Малуф француски је писац либанског порекла. Рођен је 25. фебруара 1949. године у Бејруту у породици интелектуалаца која је припадала мелкитско-гркокатоличкој конфесији. Малуф школовање започиње у француској језуитској школи у Бејруту. Студирао је социологију на Универзитету Св. Јозеф у Бејруту. Када је 1975. године избио грађански рат Малуф одлучује да се настани у Француској где проналази запослење у новинској редакцији часописа „Млада Африка” чији ће главни уредник убрзо постати.

Своје прво дело *Крстишки райови виђени очима Араја* објављује 1983. године, а већ две године касније напушта новинарство како би се посветио само писању. Неки од његових познатих романа и есеја објављени су и на српском језику (сви у издању Лагуне): *Самарканд*, *Балдасарово љубељиве*, *Левантски ђердан*, *Леон Африканац* – роман који је овенчан наградом Француске академије, затим, *Крстишки райови виђени очима Араја*, *Танисова смена* – роман у ком аутор меша фикцију и историју, враћа се у детињство и у прошлост Либана за време Османског царства. Овај роман је 1993. године добио Награду Гонкур. На нашем језику изашли су и следећи романи: *Дезоријентисани*, *Убилачки идентитети*, *Фотела на Сени*, *Бродолом цивилизација* и *Неочекивана браћа*, роман о коме ће бити речи у овом, ауторовом интервјуу.

У периоду од 2007–2008. године Малуф је председавао групи за мултикултурализам при Европској комисији. Носилац је следећих француских одликовања: Легије части у рангу витеза, Великог

ордена за заслуге, Ордена за уметност и књижевност у рангу командира. Носилац је и других одликовања своје родне земље Либана, Марока...

Почасни је доктор наука више светских универзитета.

Године 2011. изабран је за члана Француске академије наслеђујући Клод Леви Штроса.

У свом најновијем, дистопијском роману *Неочекивана браћа*, Малуф испитује положај појединца и целог човечанства након потенцијалне експлозије атомске бомбе, постаља суштинска питања везана за преживљавање и солидарност у савременом свету, преиспитује улогу моћника и могуће помирење између вечно супротстављеног истока и запада.

Велимир Младеновић: *Можемо рећи да су раӣ и имӣрација обележили Вац књижевни рад. Можеће ли нам рећи које књӣе и аӯтори Ваc инс̄иришу и заш̄ио?*

Амин Малуф: Мој родни крај, Левант, карактеришу различити фактори који су, свакако, утицали на мој живот и читање. На пример, свеprisутност историје. Наравно, ниједан регион света не може да игнорише своју прошлост, али за неке су догађаји из садашњости несхватљиви без темељног познавања онога што се раније догодило. Могло би се чак рећи да је у таквом региону познавање историје незамењиво „средство за навигацију”, током целог живота... Као резултат тога, читао сам много, од детињства, књига под великим утицајем историје. Биографије, попут оних Стефана Цвајга, посебно његовог *Фушеа*¹; обиље романа, попут *Синухе Еџипћанин* Мике Валтарија или *Проклеџи краљеви* Мориса Дрина, не заборављајући Толстојев *Раӣ и мир*; историјске „фантазије” попут *Принца и џросјака*, Марка Твена; породичне саге, попут *Буденбровких* Томаса Мана итд. Други фактор је велика верска, етничка, културна и језичка разноликост. Укључујући и моју породицу. Арапско-муслимански свет, Европа и Сједињене Државе били су свеprisутни у породичној библиотеци, као и у разговорима. Тамо сам први пут открио песника који ме је одмах задивио, а коме сам касније посветио један роман: Персијанца Омара Хајама...

Видимо да Ваc је нацe савремено доба инс̄ирирало за роман Неочекивана браћа. Које с̄ӣе књӣе ис̄ио̄ жанра, дис̄ио̄ијске романе и научнофан̄иас̄иичне романе, консул̄ивали за овај роман?

¹ Стефан Цвајг, *Жозеф Фуше, лик једног џолићичара* (прим. аут).

Пре него што напишем роман, често се, у зависности од одабране теме, удубим у дела из социологије, географије, биологије, историје, чак и економије или војне технике, али не и белетристике. Више волим да читам романи када припремам есеј, а есеје када припремам роман. Али као што знате, сваки писац има своје навике и своје особине... Имам пријатеље у књижевном свету који могу истог дана да прочитају тек објављен роман и да напишу странице свог романа. Са своје стране, ја то нисам могао. Ако бих и ја покушао да урадим исто, чини ми се да би машта других могла да се умеша у моју сопствену машту.

Постіоји неколико ѿумачења овог романа. Можемо ли га квалификовати као „антиципацијорски роман” и као роман ѿроштив раија?

Овај роман за мене представља начин протеста против „једног скретања” које доживљава свет у коме живимо. Речи Новалиса, које цитирам као епиграф, а према којима се „романи рађају из недостатака Историје”, сасвим тачно одговарају осећању које доживљавам. Уверен сам да се светом лоше управља, да није у стању да се носи са проблемима са којима се суочава, а посебно са проблемима који произилазе из техничког напретка и глобализације. Покушао сам то да кажем, последњих година, кроз есеје и романи са експлицитним насловима, попут *Бродолома цивилизација*, *Поремећености светиа* или *Дезоријентисаних*. Иако сам фасциниран новим технологијама, уверен сам да тренутни развој захтева интелигентно, мудро и великодушно управљање људским друштвима, што нажалост није случај. Односи између различитих компоненти човечанства се опасно погоршавају, односи између сила су вођени законом дунгле, а ми се показујемо потпуно неспособним да се суочимо са озбиљним изазовима са којима се суочавамо, било да су климатски, идентитетски, демографски или технолошки. Све ове бриге су ми помогле да се инспиришем за овај роман о древној популацији која би знала, боље од нас, да реши ове проблеме.

Лик у Вашем роману се зове Ева. Да ли сће случајно одабрали ово име или (осим Библије) ѿосіоје и друће књижевне референце на које се можемо ѿозвати?

Слаб сам, признајем, у давању „исконских” имена, посебно оних која нам долазе из Библије. Главни лик мог претходног романа, *Дезоријентисани*, звао се Адам... Што се тиче романа *Неочекивана браћа*, то је, на неки начин, имагинарни „поновни темел” људске авантуре. Ликови у роману, жена и мушкарац који живе сами

на острву на крају света, виде човечанство на ивици уништења и нађу се, а да нису хтели, у улози „преоснивача”. Име Ева ми је дошло веома природно...

Можемо ли онда роман Неочекивана браћа сматрати романоу који се бави помирењем две стране светиа које су увек суицидистављене?

Тема помирења је заиста присутна у свему што пишем, чак и ако о томе не говорим увек експлицитно. Моје уверење је да различите компоненте човечанства нису осуђене да се супротстављају једни другима у недоглед. У стварности се сукобљавају, али то је зато што се светом лоше управља. Уместо да решавамо проблеме „узводно”, чекамо да они ескалирају и дегенеришу пре него што питамо како их треба решити. Као Либанац, савршено добро знам да је суживот између различитих верских или етничких група компликован и деликатан. Али добар владар треба и може да одржава грађански мир и хармонију. Тако је и на Леванту, тако је и у Европи, и у целом свету. Ово важи за заједнице као и за моћ, велике или мале. Владати, пре свега, значи организовати суживот, међусобно разумевање и помирење. И љут сам када видим да се овај темељни задатак наших лидера не испуњава како треба. И када допустимо да свет утоне у смртоносне сукобе које смо могли да избегнемо.

Када дође до пропадања цивилизације, свесни смо да ићи и култура. Како Ви то видите?

У културној сфери се налазе најозбиљнији проблеми данашњег света и управо у културној сфери се морају наћи решења. Понекад чујем да се каже, на пример, када се говори о народима Медитерана, да их њихове културе спајају, али да су њихови интереси различити. Кад боље размислите, то уопште није тачно. Чак би се могло рећи да је то супротно од истине. Интереси ових народа се често спајају, културни фактори су ти који их удаљавају једне од других и доводе их у стање да се међусобно мрзе. Због тога је важно градити мостове између култура. Не на извештачен и површан начин, претварајући се да се сви слажемо и да су наши сукоби изазвани неспоразумима. Али покушавајући да у дубини обзнани културу другог, његову историју, његове страхе, његове наде. А, такође, и његову литературу. Тако можемо рушити предрасуде и поставити темеље за складан суживот.

Шта морамо да урадимо како бисмо сјасили нашу цивилизацију?

Морамо да преиспитамо свет, да бисмо могли да га реконструишемо на новим основама. Ово што говорим није говор једног сањарског и идеалистичког писца. Наш свет је заиста у процесу уништења, доказ за то имамо сваки дан. И ово уништење морамо избећи по сваку цену. То је питање опстанка. Постоји хитна потреба да се изгради светски поредак заснован на закону, а не на равнотежи снага. Морамо да изградимо здравије односе између различитих народа и различитих заједница. Морамо боље да „укротимо“ нове технологије, посебно све што је везано за вештачку интелигенцију, да их учинимо факторима напретка, а не факторима поробљавања или уништења.

Укратко, човечанство мора коначно да уђе у зрело доба.
То сам покушао да кажем и у овом роману.